

IVAN VIRIPAJEV

Kisik

Naslov izvornika: *Kislorod*

S ruskoga prevela Irena Lukšić

Olgi Muhinoj

To je ČIN koji valja stvarati sada i ovdje.

Redatelj, glumac i dramski pisac, Ivan Viripajev rođio se 1974. u sibirskom gradu Irkutsku. Na Irkutskoj kazališnoj akademiji godine 1995. diplomirao je glumu, a prve dvije godine profesionalne karijere provodi u Magdanu, gradu uz granicu s Aljaskom. Tamo je, tijekom jedne audicije, upoznao moskovskoga redatelja Viktora Rižakova, tadašnjeg direktora kazališta u Petropavlovsku na Kamčatki. Rižakov ga 1996. dovodi u svoje kazalište, u kojem ostaje do 1998., kada se vraća u Irkutsk i upisuje studij režije na dopisnoj moskovskoj akademiji Šjukin. Godine 1999. Viripajev počinje predavati glumu na Irkutskoj akademiji, a istodobno osniva vlastito kazalište, Teatar-studio Prostor igre, u kojem 1999. postavlja svoje prvo dramsko djelo, *Snovi*. Predstava će nakon izvedbe na Prvom festivalu dokumentarnog kazališta u Moskvi (2000.) izazvati veliku pozornost stručne javnosti, a komad će doživjeti nekoliko važnih inozemnih postava, uključujući i onu u londonskom Royal Courtu, gdje ga je postavio voditelj skupine Cheek by Jowl, Declan Donellan. Kao "nagradu" za početne uspjehe, lokalne vlasti su Viripajevu oduzele prostor u kojem je djelovalo njegovo kazalište pa se drama *Grad u kojem ja...*, napisana 2000., pokazala i kao svojevrsni Viripajevljev oproštaj od Irkutska, grada kojem je posvećena. Zajedno sa svojim glumcima, Viripajev 2001. seli u Moskvu, priključivši se novoosnovanom kazališnom studiju Teatr.doc, u koji prenosi i irkutsku postavu *Snova*. Prvi veći Viripajevljev moskovski uspjeh dogodio se, međutim, u Kazalištu mladoga gledatelja, gdje mu njegov stari poznanik Viktor Rižakov – sada ponovno stanovnik Moskve – postavlja *Valentinovo*, svojevrsni nastavak *Valentina i Valentine* Mihaila Rošina, jedne od najpoznatijih ruskih drama iz 1970-ih. Isti redatelj u produkciji Teatra.doc postavlja i dvije sljedeće drame Ivana Viripajeva: *Kisik* (2002.) i *Život br. 2* (2004.), koje svog autora (a u objema predstavama i glumca) definitivno svrstavaju među najvažnije suvremene ruske dramatičare te mu osiguravaju stalnu nazočnost na međunarodnim pozornicama. Moskovska postava *Kisika* je, primjerice, dobila prvu nagradu na festivalu Kontakt u poljskom gradu Torunu, a *Život br. 2* praižveden je u Stuttgartu, u sklopu festivala Theater der Welt. Godine 2005. Viripajev postaje umjetnički direktor novoga moskovskog kazališta Praktika, što ga je s ciljem promoviranja suvremene drame pokrenuo osnivač festivala Zlatna maska Eduard Bojakov. Na sceni tog kazališta Rižakov je 2006. postavio i najnoviju Viripajevljevu dramu *Srpanj*. Osim kao dramski pisac, izvođen u mnogim europskim zemljama, Viripajev je poznat i kao filmski i televizijski scenarist, a 2006. uspješno je debitirao i kao filmski redatelj. Prema vlastitom scenariju snimio je film *Euforija*, nagrađen na 63. filmskom festivalu u Veneciji nagradom "Klub Zlatni lav".

Integralne verzije drama Ivana Viripajeva na ruskom jeziku mogu se pronaći na web stranicama www.vyrypaev.ru/tvor/. (H. I.)

PREMIJERE

PORTRET

RAZGOVOR

MEĐUNARODNA
SCENA

OBLJETNICE

VOX
HISTRIONIS

TEORIJA

SJEĆANJA

NOVE
KNJIGE

TEMAT

DRAME

Kompozicija 1: Ples

1. kuplet

ON: Jeste li čuli što je rečeno starima: ne ubij, tko ubije, mora biti izveden pred sud! Poznao sam jednog čovjeka koji je jako slabo čuo. Nije čuo kad je rečeno ne ubij, možda zato što je slušao player. Nije čuo ne ubij, uzeo je lopatu, krenuo u vrt i ubio. Potom se vratio u kuću, glasno uključio radio i počeo plesati. A glazba je bila tako smiješna, tako smiješna da je njegov ples po taktu glazbe postao smiješan. I ramena su mu postala smiješna, i noge, i kosa na glavi, i oči. Ples ga je počeo zanositi i zanio ga u neku novu zemlju. U toj zemlji postojao je samo pokret, samo ples i ples. I ples ga je zanosio, zanosio i već ga je tako jako zanio da je odlučio zauvijek ostati u toj zemlji i odlučio je da više ni trenutka neće živjeti bez plesa, samo će plesati i plesati.

Refren

A u svakom su čovjeku dva plesača: desni i lijevi. Jedan plesač je desno, drugi lijevo. Dva plućna plesača. Dva pluća. Desno pluće i lijevo. U svakom su čovjeku dva plesača – njegovo desno i lijevo pluće. Pluća plešu i čovjek dobiva kisik. Uzmemo li lopatu i udarimo čovjeka po grudima na mjestu gdje se nalaze pluća, ples će prestati. Pluća ne plešu, kisik više ne dotiče.

2. kuplet

A kod tog čovjeka s plesom sve je bilo u redu, jedino je slabo čuo. Plesao je, a k njemu su dolazili prijatelji auti-ma, isti banditi kao što je on. Zbog plesa se nije čulo kako su ušli u kuću. I zbog plesa se nije čulo kako je jedan od njih počeo vikati: Što ti je, Sanek, jesi popizdio, zašto si to napravio?! Pa svoju si ženu zamalo raskomadao?! Je l' čuješ, Sanek? Pa što si to učinio, jesi li pošasavio? Što te spopalo? No, Sanek zbog playera nije čuo kad mu se obraćao prijatelj. I tada ga je njegov prijatelj četiri puta udario po licu, dvaput u trbuh i jednom u prsa. Ples je u prsima prestao i Sanek je pao, na pod, pokušavajući ustima uhvatiti zrak.

Refren

A u svakom su čovjeku dva plesača: desni i lijevi. Jedan plesač je desno, drugi lijevo. Dva plućna plesača. Dva pluća. Desno pluće i lijevo. U svakom su čovjeku dva plesača – njegovo desno i lijevo pluće. Pluća plešu i čovjek dobiva kisik. Uzmemo li lopatu i udarimo li čovje-

ka po grudima na mjestu gdje se nalaze pluća, ples će prestati. Pluća ne plešu, kisik više ne dotiče.

3. kuplet

I tako je Sanek ležao na podu, tražio usnama zrak te je odjednom osjetio kako su mu se prsa počela micati. Tada je pitao svoje prijatelje, iste bandite kao što je on: Što trebate? I njegov prijatelj, onaj koji ga je istukao, ponovio je pitanje o ženi koja je u vrtu raskomadana lopatom. I kad je Sanek shvatio, shvatio što ga pitaju i na što misle, odgovorio je. Rekao je da je lopatom raskomadao svoju ženu u vrtu zato što se zaljubio u drugu ženu. Zato što je njegova žena imala crnu kosu, a ova u koju se zaljubio – crvenu. Zato što djevojka crne kose i kratkih debeljuškastih prstiju na rukama nema i ne može imati kisika, a djevojka crvene kose, tankih prstiju i muškoga imena Saša ima kisika. I kad je shvatio da njegova žena nije kisik, nego je Saša kisik, i kad je shvatio da se bez kisika ne može živjeti, tada je uzeo lopatu i odrubio noge plesačima koji su plesali u grudima njegove žene.

Refren

A u svakom su čovjeku dva plesača: desni i lijevi. Jedan plesač je desno, drugi lijevo. Dva plućna plesača. Dva pluća. Desno pluće i lijevo. U svakom su čovjeku dva plesača – njegovo desno i lijevo pluće. Pluća plešu i čovjek dobiva kisik. Uzmemo li lopatu i udarimo li čovjeka po grudima na mjestu gdje se nalaze pluća, ples će prestati. Pluća ne plešu, kisik više ne dotiče.

Finale

I u svakoj su ženi dva plesača i svaka žena guta kisik, ali nije svaka žena i kisik. I ako su čovječanstvu rekli ne ubij, a nisu ostavili dovoljno kisika, onda će se uvijek naći Sanek iz maloga provincijskoga grada koji će zbog disanja, zato da bi pluća plesala u grudima, uzeti kisikovu lopatu i ubiti nekisikovu ženu. I disat će punim plućima. Zato što mu je, kad smo govorili ne ubij, player bio u ušima i plesači u grudima privlačili su ga u drugu zemlju, u zemlju gdje ima samo plesa i kisika. I tko mu kaže: raka je čovjekov kraj, neka bude predan Sinedri-ONU. A tko će reći: lud, pripada geheni ognjenoj?

Kompozicija 2: Saša voli Sašu

1. kuplet

ON: Čuli ste da je rečeno: ne čini preljuba! I što: svatko

tko gleda ženu s požudom već je učinio preljub s njom u svome srcu. Zamislite kakvo bi golemo srce trebao imati muškarac da se u njemu smjeste sve žene koje gleda s požudom. To čak nije ni srce, nego velika postelja za dvoje, čije su plahte zalivene spermom. I eto, moj znanac Sanek iz maloga provincijskoga grada poželio je u svome srcu djevojku Sašu iz velikoga grada kad ju je ugledao na stubama spomenika jednome piscu dok je s prijateljima pušila travu.

Refren

I ako je rečeno: ne gledaj požudno, onda to znači ne želili u srcu svome. A taj tko gleda ženu pohotno, taj ima srce zaključano lokotom s ambara. I onaj tko gleda ženu pohotno, taj je ne želi ispuniti, nego samo sebe želi opustošiti.

2. kuplet

A kad je, prijatelju moj, taj isti Sanek s kisikovim plesačima u grudima ugledao Sašu crvene kose, tako ju je snažno poželio u svome srcu da mu je srce postalo poput čuvene bijele postelje, samo s tom razlikom što su plahte na njoj bile posve bijele boje. I kad je ugledao Sašu koja bosa hoda stubama, otrovao se kisikom zato što se trovanje kisikom događa onima koji su bili gladni kisika.

Refren

I ako je rečeno: ne gledaj požudno, onda to znači ne želili u srcu svome. A taj tko gleda ženu pohotno, taj ima srce zaključano lokotom s ambara. I onaj tko gleda ženu pohotno, taj je ne želi ispuniti, nego samo sebe želi opustošiti.

3. kuplet

Glad za kisikom događa se onima koji su godinama udisali zrak slabo zasićen kisikom. Tko je mirisao žene koje vonjaju na znoj ili jeftin parfem umjesto dječjega sapuna, jer ako nemaš novaca za skupi miris, za dječji sapun ili šampon od koprive uvijek može skupiti. I ako nemaš skupe haljine, cvjetni sarafan čovjek uvijek može sam sašiti. I ako pratiš modu iz žurnala i ne znaš da je moda ono što odražava tvoj unutarnji svijet, onda neće miris, neće sapun, neće cvjetni sarafan ispuniti zrak kisikom i svaki muškarac kraj tebe obvezatno će osjetiti glad za kisikom. Imala je lanenu haljinu, torbicu opšivenu staklom, sandale na konopčice, a oči joj bile zelene boje. No, najvažnije je, Saša je imala lijepe, skupe nao-

čale i crvenu kosu. I eto, kad vidiš takvu djevojku, shvaćaj što je kisik. A kad stojiš pokraj te djevojke, osjećaš miris dječjeg sapuna, skupog parfema i šampona od koprive.

Refren

I ako je rečeno: ne gledaj požudno, onda to znači ne želili u srcu svome. A taj tko gleda ženu pohotno, taj ima srce zaključano lokotom s ambara. I onaj tko gleda ženu pohotno, taj je ne želi ispuniti, nego samo sebe želi opustošiti.

Finale

Stoga, ako te desno oko mami, iščupaj ga i baci od sebe, jer, bolje je za tebe da strada jedan od tvojih udova nego da se cijelo tijelo gurne u gehenu. I ako te tvoja desna ruka mami, odsijeci je i baci od sebe, isto zbog toga. Zbog toga, upravo zbog toga, Sanek iz maloga provincijskoga grada, kad je shvatio da svoju ženu ne gleda požudno, nego samo pohotno, uzeo je lopatu i najprije ju udario u grudni, prekinuvši ples njezinih pluća, potom joj je rubom lopate rasjekao oko, a poslije joj odrezao ruku, jer je bolje neka stradaju udovi nego da se njezino ipak vrlo lijepo tijelo gurne u gehenu ognjenu.

Kompozicija 3: Ne i da

1. kuplet

ONA: Čuli ste i što je rečeno: ne zaklinji ničim: ni nebom, zato što je to Prijestolje Božje, ni zemljom, zato što je ona podnožje nogu njegovih, ni Jeruzalemom, zato što je on grad velikoga kralja. I evo, ne znam tko je danas kralj u Jeruzalemu i čak da danas tamo uopće nema takvoga čovjeka koji bi mogao sve srediti, samo znam da neću zaklinjati gradom u kojem ljudi poput lubenica eksplodiraju na suncu što prži u autobusima i na trgovima. No zato se jedina moja znanica, djevojka muškoga imena Saša, tijekom svojega kratkog života zaklinjala nebom i jedanput zemljom. Prvi put se zaklela kad ju je neka-kav momak na ulici poljubio u obraz, ne u usta, ne u čelo, ne u uho, ne u vrat, ne u rame, ne u grudni, ne u trbuh, ne u leđa, ne u bedro, ne u guzove, ne u noge, uopće ne u ova nabrojena mjesta, nego ju je na ulici poljubio usred bijelog dana. Tada se ona zaklela nebom da čak ni trava nije djelovala tako čarobno na njezino tijelo kao taj zbrunjavajući poljubac. Drugi put se zaklela nebom kad ju je muž, neobično

lijep crnko, upitao: Je li istina da me varaš s nekakvim tipom iz provincije? A ona je rekla: Kunem ti se nebom da nije. A zemljom se više nije klela kad joj je došlo zlo od votke i peljmena¹ koje su prijatelji dali jesti momku s kojim je prevarila muža, prvi put u životu, zato što prije toga ništa slično nije jela. I tada se zaklela zemljom na koju je povraćala da neće više nikada jesti te smrtonosne ruske namirnice u kojima nema ni jedne čestice kisika, nego samo mučnina i velikodržavna patetika.

Refren

I onda radije pušite travu, jedite jabuke i pijte sok nego što ležite pijani na podu ispred televizora, i zaklinjete se nebom, zemljom i Jeruzaleom da vas je namamila reklama sugerirajući preko televizijskog ekrana kakve namirnice valja kupovati da bi se imalo pravo živjeti na toj zemlji. I evo, da bi se imalo pravo živjeti na toj zemlji, valja naučiti disati zrak, imati novaca za kupovinu toga zraka i nikako ne sjesti na kisik zato što, ako čvrsto sjedneš na kisik, ni novac ni medicinski preparati, pa čak ni smrt, neće moći ograničiti tu žeđ za ljepotom i slobodom koju češ steći.

2. kuplet

A moja se znanica Saša iz velikoga grada samo dvaput zaklinjala nebom i jednom zemljom, ali se mnogo puta zaklinjala u ljubav. Zato što je imala jako veliko srce nalik na krevet za dvije osobe sa šarenim europskim plah-tama, zalivenim sokovima od raznooga voća. I svaki put kad je provodila noć s muškarcem, osim muža, naravno, zato što se slučajno udala, a sve njezine veze s drugim muškarcima nisu bile slučajne, svaki put je osjećala ljubav. I svaki put kad bi ostala nasamo s muškarcem i slušala njegove riječi o ljubavi, u njezinoj glavi radale su se slične riječi, samo što ih ta Saša iz velikoga grada nikad nije izgovarala naglas, nego je sve svoje osjećaje izražavala osmijehom ili okretom glave ili bi lukavo zaskiljila. Zato što se ta moja znanica Saša uvijek ponašala kao glumica u filmu o ljubavi. Zato što samo u takvim odnosima između muškarca i žene postoji kisik. A ako se zaklinje ljubavljui i ne voli, onda je to običan drek, a ne film o kisiku, a ako voli i ne zaklinje se, onda je to već njemački pornić, a ako se vida s raznim muškarcima, a voli samo jednog čovjeka, onda je to već nalik na ruski film o brezi i polju.

Refren

I eto, da bi se imalo pravo živjeti na toj zemlji, treba se

naučiti disati zrak, imati novac za kupovinu toga zraka i nikako ne sjesti na kisik, jer ako tvrdo sjedneš na kisik – ni novac ni medicinski preparati pa čak ni smrt neće moći ograničiti tu žeđ za ljepotom i slobodom koju češ steći.

Finale

I onda radije pušite travu, jedite jabuke i pijte sok nego što ležite pijani na podu, ispred televizora i zaklinjete se nebom, zemljom i Jeruzaleom da vaše srce pripada jednom čovjeku, jer ako vaše srce pripada jednom čovjeku, a tijelo drugom, čime ćete se onda zaklinjati? Ni Prijestoljem Božjim ni podnožjem njegovim ni Jeruzaleom u kojem ljudi polude od gluposti, nego se zaklinjati možete jedino svojom ljubavljui. I neka bude vaša riječ: da, da i ne, ne, a što je povrh toga, to je od lukavog.

Kompozicija 4: Moskovski rum

1. kuplet

ONA: Čuli ste što je rečeno: ne protivi se zlu! No, onome tko te udari u tvoj desni obraz okreni i drugi. I tko se poželi suditi s tobom i uzeti ti košulju, daj mu i drugu odjeću. A djevojka o kojoj pričam bez ikakva je suda skidala sa sebe svoju odjeću ako ju je muškarac koji joj se sviđao častio Moskovskim rumom s Coca-Colom i nudio širok krevet s izrezbarenim hrastovim naslonom. Međutim, kad ju je jedan od takvih muškaraca udario u desni obraz, ona je kategorički odbila podmetnuti lijevi i umjesto toga krenula u njegovu kuhinju, u kuhinju muškarca koji ju je udario u desni obraz, uzela kuhinjski nož, vratila se u spavaću sobu, gdje je bio izveden udarac, i pokušala zariti taj nož, tome muškarcu ravno u lice. Ali, taj muškarac zgrabio je njezinu ruku s nožem, zamahnuo i udario djevojku o kojoj pričam u drugi obraz. Tako ju je snažno udario u drugi obraz, da joj je krv potekla iz nosa poput proljetnog potoka. Silovit proljetni potok, samo je crven zimi.

ON: Baš zimi sjeli su na vlak do Serpuhova, vlak krene i u vagonu se začuju glasovi prodavača olovaka, novina i baterija. I putuju oni u Serpuhov, u rodni grad toga Saše u kojemu usred bijela dana ljudi na ulicama padaju od alkohola, a u stanovima i prolazima mladež ubada šprice u prozime vene na nogama. I putuju oni da bi plesali u sobi gdje je plesao taj momak nakon što je lopatom rasjekao svoju ženu u

vrtu. I putuju oni oblikovati snjegovića od snijega koji pokriva zemlju u kojoj je bila zakopana njegova žena. S obzirom da prijatelji nisu ispričali milicionarima što je napravio njihov prijatelj. I nitko o tome nije znao, štoviše. O tome nije znala ni djevojka po imenu Saša, zbog koje je zapravo i izvršen taj zločin. A ta žena crne kose spavala je na dubini od dva metra, u zemlji vrta u Serpuhovu i stvar poput kisika jednostavno joj nije trebala.

Refren

ONA: I kad su te udarili po desnom obrazu, ne podmeći lijevi, nego učini da te udare u lijevi.

ON: I kad si žele dosuditi tvoju košulju, učini da ti daju 18 godina s konfiskacijom.

ONA: I ako želite saznati što je to Moskovski rum, svratite u bilo koji kiosk koji prodaje alkoholna pića i pogledajte na policu sa žestokim pićima.

ON: Na kojoj boci prva riječ bude Moskovski, to je onda mjesni rum koji se miješa s kolom.

ONA: Zato da te udare i u lijevi.

ON: I zato da ti daju 18 godina s konfiskacijom.

2. kuplet

ONA: A kad je djevojka, ta Saša, izišla na peron u Serpuhovu, odmah je shvatila u kakvom se gradu našla. I potom se samo pravila da joj se sviđa raditi snjegovića i slušati grupu *Ljube* preko playera.

ON: A kad je taj momak Saša iz Serpuhova stigao u metropolu Moskvu, vidio je ta snobovska lica i čuo te glasove s naglaskom, dobro je shvaćao da neće biti dovoljno lopata i motki za svu tu ljudsku masu koja gubi dah bez kisika ispod ozonsko-aerosolne rupe.

ONA: I nikakve naočale, ni za tristo ni za petsto ni za tisuću dolara neće pomoći da se u pijanoj curi u crnim cipelama i bijelim čarapama vidi žena koja drži do sebe. Nego u gomili djece što čuči kraj trgovine, koji imaju barem nekakve muške životne ciljeve.

ON: I kad je ona hodala u svojoj lanenoj haljini iz Amsterdama ulicama gradića u kojima i danas snimaju filmove o revoluciji bez ikakva dekora, čak su se i psi sramili svojega provincijskog krzna. Jer, kad se uzmu dva psa sa smetlišta Moskve i Serpuhova, ispada da buhe moskovskog cucka potječu od buha koje su grizle psa Giljarovskog, dok su buhe pseta iz Serpuhova izravni potomci buha koje su jele mješanku djeda Serjoge koji je i sam svojedobno jeo te

buhe kad je derao kožu sa svoga psa kako bi ga pojeo nakon što su mu rekli da samo tako može izliječiti tuberkulozu.

ONA: A ako se postavi pitanje, ako se počinje objašnjavati tko dobro živi u Rusiji, onda se valja prisjetiti da je upravo kod Moskve zaustavljen fašistički neprijatelj.

ON: Zaustavila ga je Sibirska divizija 1941. godine.

ONA: Ako tako postavim pitanje, ako počnemo objašnjavati tko je bolji, ovi ili oni, onda najprije riješite pitanje glavnoga grada svijeta – Jeruzalema, a onda prijedite na konkretno – s koje strane je život ispravniji, u Moskvi ili u Rusiji?

ON: Jer, ako Židov uzme tenk i prijede njime rijeku, gdje je krstio Krstitelj onda svatko, tko čak i ne vjeruje u obilježja, može očekivati eksploziju u prometnome mjestu bilo kojega židovskoga gradića, to je isto tako istina kao i da prije kiše laste nisko lete.

ONA: To je istina kao i da je glavno obilježje provincijalnosti čovjekove duše osjećaj manje vrijednosti koji on ima zato što mu moskovske buhe svojim podrijetlom ne daju mira i zato što ga nekakva nevidljiva ruka tjera da ugura džemper u hlače.

ON: Neka tvoja Saša ide u guzicu, eto što joj mogu predložiti.

ONA: Neka tvoj Saša ide u guzicu, eto što mu mogu odgovoriti.

Refren

ONA: I kad su te udarili po desnom obrazu, ne podmeći lijevi, nego učini da te udare u lijevi.

ON: I kad ti žele dosuditi košulju, učini da ti daju 18 godina s konfiskacijom.

ONA: I ako želite saznati što je to Moskovski rum, svratite u bilo koji kiosk koji prodaje alkoholna pića i pogledajte na policu sa žestokim pićima.

ON: Na kojoj boci prva riječ bude Moskovski, to je onda mjesni rum koji se miješa s kolom.

ONA: Zato da te udare i u lijevi.

ON: I zato da ti daju 18 godina s konfiskacijom.

Finale

ONA: A kad je bosa i u lanenoj haljini hodala stubama uz spomenik Gribojedovu i kad je ugledala momka u džemperu ugaranom u hlače, pomislila je: između nas je jaz. A onda se njezina slutnja potvrdila zato što je jaz među njima bio jednako velik kao i razlika

između nebodera i zrakoplova koji ga probija s jedne strane na drugu.

ON: A kad je vidio kako puši marihuanu s folije, pomislio je: iako su im životi različiti, cilj im je isti. Kao što zajednički cilj imaju pilot koji je usmjerio avion na zgradu Trgovačkog centra i vatrogasac koji se guši u dimu divovske eksplozije. Zato što i jedan i drugi svojim plućima traže kisik, jedan da se ne uguši od dima, a drugi da se ne uguši od nepravde koja vlada svijetom.

ONA: I neka svi budu sinovi Oca Nebeskog, jer On naređuje suncu Svojemu da izađe izad zlih i dobrih.

ON: I šalje kišu na pravedne i nepravedne. Jer, ako ćete voljeti one koji vole vas, kakva vam je nagrada?

ONA: Pa stvar je u tome da nije nikakva.

ON: Jednostavno ostanete bez nagrade i gotovo.

Kompozicija 5: Arapski svijet

1. kuplet

ONA: Čuli ste što je rečeno: gledajte, ne činite milostinju pred ljudima zato da vas vide! I kad činiš milostinju, ne trubi pred sobom, kao što čine licemjeri u sinagogama i na ulicama, kako bi ih ljudi slavili.

ON: I kad je Saša iz metropole činila milost svoju Saši iz grada Serpuhova, to se nije dogodilo na ulici ni u sinagogi, nego se dogodilo pod poplunom, u zamračenoj sobi uz zaključana vrata.

ONA: A kad je pak Saša iz Serpuhova bio nježan prema Saši iz Moskve, bili su to najljepši trenuci u njezinu životu, jer kad je s njom činio takve nježnosti njen muž, vatreni brinet s kazališnim obrazovanjem, onda je to činio s takvim izrazom na licu kao da se stvar nije odvijala pod šarenim poplunom u njihovu krevet, nego na najprometnijoj ulici ili u sinagogi tijekom židovske Pashe.

ON: I kad je prvi put Aleksandar prema Aleksandri bio nježan, po njezinim sam očima shvatio da je samo zbog tih nježnosti pristala posjetiti njegov dom, jer dobivanje ovakvih nježnosti od muškaraca odavno je postalo omiljenom zabavom cijelog njezina života.

ONA: Laž! Zato što su ovakve nježnosti omiljena zabava svih ljudi na svijetu i čak se u sinagogi Židov zagledava u Židovku, a usputne poglede na ulicama ne treba ni spominjati.

ON: Treba. Zato što ne treba sve ljude izjednačavati sa

sobom i, štoviše, ne može se ubrajati u sve ljude Saša iz maloga provincijskog grada koji je, kao što je poznato, ženu rasjekao na dva dijela zbog lude ljubavi.

ONA: Laž! Zato što zbog ljubavi nitko neće udarati lopatom po glavi, a ako jedan čovjek udara drugoga, onda je to, dakako, zato što ga užasno mrzi i osjećaj kao što je ljubav ovdje apsolutno ništa ne znači.

ON: Ne znači ako se radi o običnoj ljubavi, a ako je luda, onda ne koriste samo lopatu, nego i motornu pilu kako bi dokazali kakav snažan osjećaj gaji ludo zaljubljen čovjek prema predmetu svoje bezumne ljubavi.

ONA: Laž! Zato što su i ljubav i bezumlje tako različite stvari kao religiozna svijest iračkog muslimana i američkog Židova. I kao što je muslimanu neugodno gledati debelu ženu u hlačama, koja natrpava svoj želudac hamburgerima od svinjetine, tako ni Davidu Hofermanu iz New Yorka nije ugodno nalaziti ženske vlasni na svojoj prozorskoj dasci nakon ruina, nakon što se vlasnica te kose, plavuša, debeljuškasta žena u hlačama, uputila u muslimanski pakao zato što su u njoj bili neprobavljeni komadići svinje.

ON: A ako idemo tom logikom, ako ludilo usporedimo sa svinjom, a džihad s ljubavlju, onda ispada da lopata koja rasijeca glavu ružne žene nije ništa drugo do Alahov mač koji kažnjava nevjernicu zbog konzumiranja svinjskih odrezaka, a nipošto ne poljoprivredni alat s pomoću kojega se iskapa krumpir i spašava od mrskih žena. Premda zapravo sve na svijetu dolazi od dviju stvari: od lude ljubavi, odnosno od ljubavi takve snage da čovjeka čini ludim, i od žudnje za zrakom, jer ako se čovjek nađe na sto metara dubine u Barentsovu moru pa mu kažu da zbog disanja i preživljavanja treba sasjeci svoju ženu u vrtu, onda će on tako učiniti, a tko će ga osuditi zbog takva postupka, taj ili nikada nije volio ili se nikada nije gušio. Uzgred, ljubav i gušenje su jedno te isto, a ako to ne znaš, onda ne izgovaraj riječi kao što su islam i New York, zato što samo bezumna ljubav može opravdati bezumnu mržnju i obratno.

ONA: Zanimljivo, a čime se onda može opravdati zavodjenje malodobnih djevojčica od očeva Katoličke crkve ako ne bezumljem ili možda time što se to nije dogodilo u Americi, nego u Barentsovu moru, na dubini od sto metara?

ON: Ovisi što se smatra zavodjenjem. Ako je to prijevara,

onda je to stvar suda, a ne tvoja prokleta stvar, a ako je uzajamnost, onda bih se drekom nabacio na državu koja mi zabranjuje ljubiti trinaestogodišnju djevojčicu, željnu moje ljubavi.

ONA: Laž! Zato što ona ne zna što hoće, a čini to iz želje da se doima odraslijom nego što jest.

ON: Laž! Jer, kad se naša Nina Čavčavadze udavala za Gribojedova, pred čijim spomenikom sjede njezine vršnjakinje u očekivanju ljubavi, imala je trinaest godina, a ako sad kažeš da se današnji naraštaj razlikuje od plemića 19. stoljeća, onda ću zauvijek prekinuti svaki dijalog s tobom jer kad čujem ovakvu glupost čini mi se da takve misli može izreći samo onaj tko noću drka uz slike Ane Kurnikove ili jebe u guzicu poznatog televizijskog voditelja, a preko dana prihvaća zakone o borbi protiv pornografije.

ONA: Ne mogu tako reći zato što mi nisi posebno napisao taj tekst. Zato što si, iako govoriš o svjetskom dobru i pravednosti, tekst te predstave sastavio tako da zvuči samo tvoja misao, a druge bi misli izgledale banalne u usporedbi s tvojim pseudorazumnim mišljenjem.

ON: Laž! Zato što misliš isto kao i ja i iako imaš dopuštenje za boravak u Moskvi, svejedno sve murjake smatraš lajbekima zato što provjeravaju putovnice na ulici i tuku nedužne ljude, a među njima i neke kavkaskog podrijetla koji su prijavljeni u Moskvi i posjećuju omiljene mjuzikle i skupljaju se na drugim, omiljenim mjestima u Moskvi. Ako sad kažeš, a misliš drukčije, više ti neću dati ruku jer mi je zlo od sveg tog govna koje je uvriježno smatrati demokracijom i ja vjerujem da tako smatraju milijuni ljudi što žive na ovom planetu, ali kada dođe vrijeme za izjašnjavanje, onda se ispostavi da jedni imaju puna usta svinjskih kobasica, a drugima je subota kad se odmara od svog posla, iz čega proizlazi da se treba nažderati macesa, uključiti televizor i gledati reportažu o poplavi u Sibiru, ponavljajući za sebe vaše probleme. Zamišljam što bi bilo kad bi Bog razumio te riječi i pored eksplozija na tržnicama i trgovima da stanovnici Jerezalema hodaju još do pojasa u vodi.

ONA: I evo, da bih ti nekako odgovorio, da bih ti rekao nešto takvo što bi te doista dirnulo, reći ću ti istinu. Nije problem u tome da su nesretni Arapi stavljeni u nezavidnu situaciju i da židovska djeca tome nisu kriva. I nije u tome da te za pregršt trave, koja raste čak i u vrtovima, mogu strpati na pet godina u za-

tvor, a da te za votku od koje je cijela zemlja izgubila glavu i od koje muškarci tuku žene po trudničkim trbusima zadrže najviše jednu noć u reštu i onda pušte kao junaka. Problem je u ovome: pravi tvoj problem je u tome da ne možeš voljeti ljude. Da trinaestogodišnjim djevojčicama pričaš kako se trebaju što prije osloboditi djevičanstva objašnjavajući da time što žele odrasti čak ne uspijevaju shvatiti što se dogodilo. Laž je u tome što u životu nisi kontaktirao sa Sankama iz Serpuhova i fučka ti se kako oni tamo žive i koga tamo ubijaju, ali ti češ sa suzama u očima ispričati priču tebi tudega života. Patit češ nad problemom koji za tebe jednostavno ne postoji. Zato što poslije takvih istupa ideš u Propagandu, a Sanek, o kojemu si pričao, zacijelo ide u guzicu ili nekamo dalje. U tome je problem. I to je doista tvoj problem. A samo o svom problemu može govoriti kreativan čovjek i teško da ću ti povjerovati da neću ne spavaš zato što nekakvi tamo moskovski beskućnici nemaju gdje spavati. Laž! Laž je i to da si se nasnifao heroina i tumarao po tržnici u Arapskim Emiratima. Nikada nisi bio u toj zemlji i snifati heroin nećeš zato što svi tvoji prijatelji i znanci znaju kakav si racionalan čovjek. Ti samo možeš ležati u svojoj sobi, u mraku, po tisućiti put slušati Stinga, gnječiti rukama svoj organ i zamišljati kako ideš u bijelom muslimanskom rupcu po arapskom svijetu.

Ovdje je po želji moguć rap, koji izvodi muškarac.

Moja se cura cijeli tjedan lijepo ponašala.

Moja je cura odgovarala za ozbiljne stvari.

I evo sad nagrade – gljive iz Lenjingrada.

Mila, je li ti drago? Gljive iz Lenjingrada.

A u nedjelju, rano ujutro stiže Strijela,²

Njome dolazi moj prijatelj, on neće donijeti alkohol.

Jer on ne pije i on ne puši, on je s kompjutorom na Ti,

Donijet će ti gljive i saznat češ tko si.

A ti u utorak nisi išla sa mnom u dobro kino,

lako film je bio loš, film je bio govno.

No vidio sam u tom filmu – paralelne svjetove,

I još sam se jednom uvjerio kako je divno jesti gljive.

2. kuplet

ONA: I tebi se fučka za svu djecu svijeta zato što ih nemaš. I fučka ti se za sve Sibirce čije su kuće potonu-

le u razlijevanju rijeka i fućka ti se za te nesretne narkomane koji crkavaju u usranjoj, bogu za ledima, pripizdini. I htio si se posrati po gradu Serpuhovu, s velikog zvonika. I za sebe ti se fućka, najvažnije ti je da imaš novaca za hašiš i konjak s kolom. Fućka ti se i za mene, ne znaš čak ni značenje riječi koje izgovaraš noću.

ON: Pa što hoćeš od mene, što? Kako ti, kurvo, živiš? Sebi postavi to pitanje! Samo jedno pitanje. Svaki čovjek treba si postaviti jedno jedino pitanje: Kako živim? Kako ja, kurvo, živim svoj život?

Finale

ONA: I kad odlučiš poučiti druge, pomisli najprije jesi li darovit kao jedan ruski pisac koji je znao tako opisati nevolju drugih ljudi da je za honorar dobiven od tog opisa imao dovoljno novaca i za rulet i za kartaške dugove.

ON: A ako mu ipak nije bilo dovoljno za kartaški dug, uvijek je mogao skinuti ženi posljednji nakit ili barem napisati nešto o starici koja je ubijena sjekrom.

Kompozicija 6: Kao bez osjećaja

ON: A jesi li čula što je rečeno: ne stvaraj si idola! Jesi li čula?

ONA: Da, naravno, čula sam. Što, zar ti imaš idole?

ON: Pa, nisam o tome tako konkretno razmišljao, ali, eto, znam da jednog idola imam.

ONA: Samo jednog?

ON: Ne, ima ih zacijelo više, jednostavno o tome nisam razmišljao, ali, eto, jednog idola sigurno imam.

ONA: I tko je on, ako nije tajna?

ON: Ma ne, nikako nije tajna. Doduše, nije tko, nego što. To je seks.

ONA: Seks?

ON: Pa da, seks.

ONA: Hoćeš li malo pričati o tome?

ON: Nemaš ništa protiv?

ONA: Nemam ništa protiv.

ON: Onda ću početi. Znaš, problem je što mi je vrlo teško sklopiti poznanstvo s nevoljenom djevojkom.

ONA: S nevoljenom?

ON: Da, samo s nevoljenom, jer s voljenom lako sklopim poznanstvo.

ONA: A što će ti to?

ON: Zašto? Pa bez sklapanja poznanstva ne mogu voditi ljubav.

ONA: A zašto bi vodio ljubav s nevoljenom?

ON: Čekaj, čekaj, sad se udaljavamo od glavnoga problema.

ONA: Obratno, baš govorimo o glavnom.

ON: Onda objasni.

ONA: Sve je vrlo jednostavno. Glavni problem je u tome što spavaš sa ženama koje ne voliš. To je glavni problem, vjeruj.

ON: Čekaj, ali svi muškarci tako čine, čak i najvjerniji muževi, ako nemaju problema sa zdravljem, spavaju s nevoljenim ženama. Vjeruj! No, moj problem je to što neću sklopiti poznanstvo s nevoljenima.

ONA: A drugi hoće?

ON: Hoće. Moj prijatelj, na primjer. Stalno spava sa svima koji mu dođu pod ruku i uvijek sklapa.

ONA: To točno znaš?

ON: Pa o tome je čak i glupo raspravljati.

ONA: No, onda je nešto jedno: ili su svi muškarci, među kojima i tvoj prijatelj, vrlo zaljubljeni ljudi i mogu se zaljubiti u nevoljene žene ili imaš problema sa zdravljem.

ON: No, s voljenom je to da nemam problema sa zdravljem.

ONA: Onda to djeluje kompleks savjesti. Dakle, imaš savjest. Čestitam!

ON: Ali stvar je u tome da nemam savjesti. Pa znaš.

ONA: Da, znam, nemaš. Odnosno, sad ne znam: ispada da je imaš. Zato što je kod mene, na primjer, sve drukčije.

ON: A kako je kod tebe? Baš me zanima. Ispričaj.

ONA: Spavam s raznim muškarcima, ali prema svakome imam osjećaj nekakve ljubavi.

ON: To, sve u svemu, znači da ne spavaš s nevoljenima, za razliku od mene.

ONA: Pa da, ispada da je tako. Čuj, pa ti veliš da spavaš s nevoljenima i kako to radiš?

ON: Kako? Najprije pokušavam sklopiti poznanstvo, a onda zažmirim i spavam.

ONA: I što, jednostavno toneš u san i jednostavno spavaš?

ON: Da, jednostavno spavam.

ONA: A ona?

ON: A što ona? Ona vjerojatno također spava.

ONA: Ne, ona ne spava. Ona leži u mraku i misli da si impotentan.

ON: Koje ludilo!

ONA: Užas! Misliti o čovjeku ono što zapravo nije.

ON: Možeš zamisliti?

ONA: Da. Jako dobro. Ležiš u mraku i razmišljaš: on je impotentan.

ON: A zapravo nije tako.

ONA: Zapravo te jednostavno ne voli. No, znaš da žena radije misli kako joj je muž impotentan nego da je ne voli.

ON: Istina?

ONA: To ti kažem kao žena.

ON: Je l' ti se to često događa?

ONA: Što to?

ON: Pa to da ležiš s muškarcem u mraku i razmišljaš da je impotentan.

ONA: Imala sam mnogo muškaraca i sa svima je bilo sve u redu. Možda si ti bio jedini tko je poput drugih govorio o ljubavi, a od seksa nije bilo ništa.

ON: A znaš li zašto?

ONA: Zašto?

ON: Zato što sam impotentan.

ONA: To sam i mislila.

Kompozicija 7: Amnezija

1. kuplet

ON: Rečeno je: Ne sudite da vam se ne sudi. Rečeno je ne sudite da vam se ne sudi i rečeno je to da bi se opravdala odsutnost pamćenja. Drugim riječima, ako nekome upucaju iz lovačke puške voljenog čovjeka, onda se onoga koji je pucao može ne osuditi samo na jedan način – zaboraviti ubojicu. Zauvijek zaboraviti na postojanje pušaka, ubojica i voljenih ljudi. Ali ne hiniti da si zaboravio, nego doista zaboraviti, ustrojiti u svome mozgu kliničku amneziju. I eto kad je majka Aleksandrove žene iz Serpuhova na posljednu saznama da je zet u vrtu sasjekao lopatom njezinu rođenu kćer, dan nakon suđenja zaboravila je da postoji i time je prestala osuđivati ubojicu svoje kćeri te ga je osudila strožim, materinskim sudom.

ONA: Ne sudite da vam se ne bi sudilo. Drugim riječima, zaboravite o svom sudu kao što je o svome zaboravila Aleksandra iz Moskve kad je za prikrivanje zlo-

čina dobila dvije godine lišavanja slobode. I ako je sad pitate što je radila i gdje je bila od tog i tog do tog i tog, ona će, ne trepnuvši okom, odgovoriti: Ne sjećam se.

ON: Zato što ne suditi na nekakvom drevnom jeziku znači i zaboraviti, a na kojem jeziku konkretno, više se ne sjećam.

ONA: A ne suditi znači ne gledati. No u kojem prijevodu i s kojeg jezika, isto sam zaboravila.

ON: Ako me pitaju o čemu si tako dugo govorio i što si htio reći, odgovorit ću: Ne znam, zato što patim od amnezije.

ONA: A ako me pitaju u čemu je suština mogeg istupa i što sam htjela reći, uzvratit ću: Ne razumijem što pitate.

ON: Ili ako mi kažu: Odgovori nam tko je ta djevojka crvene kose i tankih prstiju na rukama? Jesi li o njoj govorio da je to Kisik? Uzvratit ću: Ne znam tko je ona i što hoće, a djevojka o kojoj sam pričao umrla je prije dvije godine od vožnje na najmanjem panoramskom kotaču. A ako vas zanima moje mišljenje u povodu te Saše iz Moskve, onda ću navesti riječi jednoga boga: Neka mrtvi sami sahranjuju svoje mrtvace.

ONA: A ako mi kažu: Odgovori nam tko je taj momak koji je sasjekao svoju ženu u vrtu i što je sada s njim? Ja inače više neću odgovarati zato što me to uopće ne zanima, a onaj o kojemu sam pričala umro je prije dvije godine zato što je došao kolovoz, najpogibelniji mjesec na svijetu.

Refren

ON: I ako si došao na balet i čekaš da počnu pjevati, onda uzalud gubiš vrijeme jer ovi muškarci i žene u bijelim trikoima nemaju glasa.

ONA: I ako si došao u operu i čekaš da te raspjevane, debele figure progovore ljudskim jezikom, onda uzalud gubiš vrijeme, jer oni nisu naučeni svoje osjećaje izražavati na jednostavan način.

ON: I ako misliš da je sve o čemu je ovdje bilo riječi imalo barem nekakav logički smisao, onda radije nemoj ići na balet. Jer, na svijetu postoji nekoliko baleta u kojima pjevaju ljudi u bijelim trikoima.

ONA: I ako misliš da profesiju prate istinski osjećaji, onda te osjećaje traži u operi gdje punašne žene glume princeze, a starci mlade zaljubljenike.

2. kuplet

ON: A kad sam upitao svoju znanicu: Što misliš, gdje se nalazi najveći panoramski kotač na svijetu? odgovorila je: Ne znam. Rekao sam joj da je u Londonu i to je istina, kao što je istina da sam se vrtio na njemu u društvu prijatelja.

ONA: A kad sam pitala svojega prijatelja: Gdje se nalazi Dolina smrti u našoj zemlji? ovaj je odgovorio: Ne znam. A ja sam rekla da je na Kamčatki i to je istina, kao što je istina da sam tamo letjela helikopterom.

ON: A kad me znanica pitala: Gdje se nalazi najmanji panoramski kotač na svijetu? odgovorio sam da ne znam, a ona je rekla da je u njezinoj ruci pa mi je pokazala bijelu tabletu na dlanu, koju je otppravila u svoju unutrašnjost.

ONA: A kad me pak znanac pitao: Gdje se nalazi još jedna Dolina smrti u našoj zemlji? odgovorila sam mu da ne znam, a on je rekao da je ovdje – na polju pelina, i potrčao je poljem. A kako je imao alergiju na pelin, kako je imao posljednji stadij alergijske astme, nije došao ni do sredine polja kad je pao na zemlju, plesači u njegovim grudima su zastali i on je zaspao vječnim alergijskim snom.

ON: A kako je tableta imala visok sadržaj psihotropnih tvari i kako su mojoj znanici te tvari bile kategorički zabranjene, ona je pala na zemlju, plesači u njezinim grudima su zastali i ona je zaspala vječnim psihotropnim snom, kao da se razbila na komadiće, pri padu s najmanjega panoramskog kotača.

DRAME Refren

ONA: I ako si došao u operu i misliš da sve o čemu se ovdje govorilo ima neki logički smisao, onda radije idi na balet. Jer na svijetu postoji nekoliko baleta u kojima pjevaju ljudi u bijelom dresu.

ON: I ako si došao na balet i misliš da profesiju prate istinski osjećaji, onda traži osjećaje u operi, gdje punašne žene glume princeze, a starci mlade zaljubljenike.

Finale

ONA: I kad žele pričati o prijatelju koji je poginuo usred morskog polja, govore o ljubavi prema Sanjku iz maloga provincijskoga grada.

ON: A kad hoće ispričati o djevojčici koja se otrovala tabletama, onda govore o Saši iz velikoga grada.

ONA: I kad pitaju okolinu: A tko ti je on bio? odgovara: Ne sjećam se, da ne bih sudio.

ON: I kad pitaju: Zašto si sve zaboravio? onda prvi put govoriš istinu: Zato što patim od amnezije.

Kompozicija 8: Biser

1. kuplet

ON: Ne dajte svetinje psima i ne bacajte biserje pred svinje. I ne pružajte pri susretu sa svinjom ruku toj svinji zato što ćete stisnuti papak krmači, a sutra ćete povjerovati u to da svaki čovjek mora braniti samo svoju domovinu. Laž! Zato što je vlastita domovina masna svinja s bisernom ogrlicom kupljenom novcem tvojih roditelja koji su umrli pri pokušaju da na onaj svijet provuku ormar s posuđem od češkog kristala.

ONA: Ne slažem se zato što je moja domovina deva kojoj je, kao što je poznato, lakše provući se kroz ušicu igle nego nečijim roditeljima provući ormar na onaj svijet.

ON: Slažem se da je deva bolja od svinje, ali svinja, ma kako odvratna bila, nije kriva što se uvrгла u svinju, dok je deva u potpunosti odgovorna za to što je deva.

ONA: Ovo što si sad rekao totalno je bunilo.

ON: To je totalno bunilo kao i tvoja priča o čovjeku koji se ugušio u pelinu, kojega nikada nisi upoznala, a o njemu si govorila samo zato da još jednom dokažeš kako ti nisu strani ljudski osjećaji.

ONA: To je isto tako nalik na tvoju priču o curi koja se nagutala psihotropnih tableta i romantično stradala na nepostojećem panoramskom kotaču.

ON: Slažem se za curu, ali se ne slažem da panoramski kotači ne postoje. Panoramski kotač je u parku. U parku gdje kultura i odmor upravljaju ljudima. A park je u gradu, grad je u državi, država na zemlji, a zemlja je masna svinja oko čije je glave omotana biserna ogrlica. A biserna ogrlica je upravo panoramski kotač pa se ondje vrtiš, vrtiš oko svinje u kabini od čistoga bisera.

ONA: A biser je upravo kisik pa se onda vrtiš, vrtiš i dišeš.

ON: Vrtiš se na bisernom panoramskom kotaču i vičeš iz sve snage, vičeš samo s jednim ciljem – da se što više moguće šire otvore usta.

ONA: I lažeš i izmišljaš i obmanjuješ sam sebe i činiš to samo s jednim ciljem – da što jače rade pluća.

ON: I samo biser ima smisla, a sve drugo nema.

ONA: U biseru u kombinaciji sa svinjom – bez te kombinacije svaki smisao gubi smisao.

Refren

ON: Smisao gubi smisao ako se naglas izgovara ono što zapravo želiš reći.

ONA: Smisao gubi smisao kad pišeš slovima ono što si doista htio napisati.

ON: Smisao je besmislen ako se ocjenjuje ono što se zbiva.

ONA: A tražiti smisao u smislu jednostavno je neprosvijećeno i nekulturno.

ON: Svaka kultura je besmislena.

ONA: Kao i svako stvaralaštvo.

ON: I tko to ne razumije, taj je površan.

ONA: Ili biznismen.

ON: Ili i jedno i drugo.

2. kuplet

ON: A deva se od svinje razlikuje samo po tome što u grbi ima svetu vodu, a svinja u želucu ima samo napoj.

ONA: Zašto si se onda kad ti je u zooškom vrtu deva pljunula u lice zgrčio od odvratnosti, a kad si s prijateljima pekao ražnjice na Kljazmi, blistao si od dobrog okusa pripremljene svinjetine?

ON: Zato što sam kad sam jeo svinjetinu na roštilju razmišljao o veličini pustinskog broda, a kad mi je taj pustinski brod pljunuo u lice, prvo sam izgovorio riječ svinja!

ONA: Pa kakva je razlika između ogrlice na devinu vratu i ogrlice na svinjinu vratu?

ON: Imaš li čovjeka kojeg voliš?

ONA: Da, ali kakve to veze ima?

ON: Voliš li ga?

ONA: Da.

ON: A voliš li i mene isto kao i svojega voljenog čovjeka?

ONA: Ne. I znam što ćeš sada pitati: bih li mogla spavati s tobom. Odgovaram: Ne, ne bih mogla, i to ne zato što ne bih mogla, nego zato što mi to ne bi palo na pamet. Ti imaš svoj život, ja svoj. I naši se putevi izvan ovog prostora ne presijecaju.

ON: Nisam te kanio pitati o seksu, mene taj aspekt tvog života uopće ne zanima, nego sam samo htio znati da me ne voliš, ali si spremna sa mnom otvoreno razgovarati. A s voljenim čovjekom teško da ćeš razgovarati na ovakve teme. Isto tako i ja – jest ću svinjetinu zato što je volim, a veličat ću devu zato što je ona simbol plemenitosti.

Refren

ON: I samo u biseru je smisao, a izvan bisera ga nema.

ONA: U biseru zajedno sa svinjom.

ON: I samo u biseru postoji smisao, a izvan bisera ne. I ja.

ONA: U biseru zajedno sa svinjom. Idem.

ON: I samo u biseru postoji smisao, izvan bisera smisla nema. K sebi.

ONA: U biseru zajedno sa svinjom. U dvorište.

ON: I samo u biseru postoji smisao, izvan bisera smisla nema. I tamo.

ONA: U biseru zajedno sa svinjom. Ču uzeti.

ON: I samo u biseru postoji smisao, a izvan bisera smisla nema. Svoju.

ONA: U biseru zajedno sa svinjom. Sjekiru.

ON: I ja

ONA: Idem

ON: K sebi

ONA: U dvorište

ON: I tamo

ONA: Ču uzeti

ON: Svoju

ON: Sjekiru

I ja idem k sebi u dvorište

I tamo ću uzeti svoju sjekiru.

Kompozicija 9: Za glavnog

1. kuplet

ON: Ne skupljajte sebi blaga na zemlji, gdje ga uništava moljac i hrda, gdje kradljivci obijaju i krađu.

ONA: Ne skupljajte sebi blaga na nebu, gdje ga ne uništava moljac i hrda, gdje kradljivci ne obijaju i ne krađu.

ON: Nebo je za glavnoga, zato što po njemu ljudi lete u zrakoplovima iz zemlje u zemlju. I zrakoplovi su za glavnoga zato što svojim padovima izvršavaju nacrtnu sudbinu. I ljudi za glavnoga, zato što svojim postupcima približavaju kraj Zemlje.

ONA: I Zemlja je za glavnoga, jer u nju zakapaju tijela ubijenih u ratu.

ON: I rat je za glavnoga, bez rata se muškarci ne bi bavili tjelovježbom, a žene se ne bi uljepšavale tako da zbog njih muškarci ne bi jedan drugome razbijali glave kundacima.

ONA: I puške su za glavnoga zato što se pomoću puška evidentiraju poginuli. A poginuli, štoviše, pogibaju upravo zbog glavnoga, jer bez poginulih ne bi bilo divnih spomenika i drugih umjetničkih djela, stvorenih u njihovu čast.

ON: Čast je također za glavnoga, zbog časti muškarci jure na noževe i žene u svojim trbusima uništavaju nerođene sinove.

ONA: Sin je za glavnoga. I kći je za glavnoga, nije samo tako. Djeca na svijet Božji dolaze samo zbog glavnoga. I u vrtić idu zbog glavnoga i satove propuštaju i novac krađu od roditelja i puše svoje prve cigarete u životu i pljačkaju prvi stan u svom životu – sve je to za glavnoga.

ON: Za glavnoga znanstvenici rade otkrića i banditi pucaju iz automata u kiosk s cigaretama.

ONA: Za glavnoga guslači sviraju Mozartovu glazbu i filatelisti skupljaju vrijedne marke.

ON: Za glavnoga su Michelangelove slike i proste riječi na plotovima.

ONA: Za glavnoga dilaju kokain, a ja sam za glavnoga utopila štene u emajliranoj posudi.

ON: Zbog glavnoga svećenici postaju homoseksualci, a ja sam zbog glavnoga dvaput spavao s rođenom sestrom.

ONA: Zbog glavnoga glumci igraju u filmovima, pisci pišu romane i učitelji zavode učenice. Zbog glavnoga cijeli sam tjedan pila alkohol u društvu muškaraca i činila sve što su od mene tražili.

ON: Za glavnoga izdaješ kolege na poslu i spavaš sa ženom najboljeg prijatelja.

ONA: Za glavnoga prezireš svoje roditelje i tučeš po licu svoje dijete.

ON: Za glavnoga bacaš opuške u cvjetnjak i zapijaš novac namijenjen za kupnju bicikla svome djetetu.

ONA: I nemaš djece za glavnoga.

ON: I mačku gađaš iz puške.

ONA: I voliš i mrziš i ubijaš samo zbog glavnoga na Zemlji.

ON: I optužuješ i klevečeš i mučiš zbog glavnoga i čega još?

ONA: I heroin puštaš po venama i posjećuješ Bachove koncerte i slijepog vodiš preko ceste – sve za glavnoga.

ON: I siromasima daješ posljednji novčić i zanimaš se za politiku i vene operiraš, sveg zbog toga.

ONA: Za glavnoga govoriš i ne možeš se zaustaviti.

ON: Za glavnoga se zaustavljaš i postavljaš glavno pitanje.

Stanka.

ONA: Pa što je onda za tebe glavno?

ON: Isto što i za tebe.

ONA: Ako kažeš da je kisik, otići ću s pozornice.

ON: Nemoj misliti da sam gluplja od tebe.

ONA: Dakle, što?

ON: Prvi ti reci.

ONA: Ako naglas izgovorim tu riječ, ispast će banalno i svi će se stidjeti zbog mene. Hajde ti prvi.

ON: I ja isto. Ti počni, ja ću nastaviti.

ONA: Vjerojatno si se u vrtiću igrao s nekom djevojčicom "tko prvi skine gaćice"?

ON: Jesam. A ti?

ONA: Savjest.

ON: I za mene isto tako.

Kompozicija 10: U playeru

Beru li s trnja grožđe ili s čička smokvu? Tako svako dobro drvo dobro rodi i plodovi su dobri, a slabo drvo slabo rodi. I svaki pametan čovjek uvijek misli u svoju korist. I svatko tko voli, voli u svoju korist i vjernik vjeruje u svoju korist i sve živo na Zemlji živi u svoju korist, a svatko tko sluša player sluša ga samo za sebe.

1. kuplet

ON: Čudno, gdje bih bio da me po stražnjici nije udarila teška ruka porodičara i od boli i od iznenađenja ne bih napravio svoj prvi gutljaj kisika u životu? Gdje bih bio? Baš čudno, gdje bih bio da me nisu izvukli iz majčina trbuha, razrezana skalpelom? Gdje bih bio? Baš čudno, gdje bih bio da moja majka nije ležala ispod mojeg oca na njegovoj bolničkoj postelji, u onoj istoj bolnici u kojoj je ležao s upalom pluća, a ona je radila kao medicinska sestra? Gdje bih bio? Baš čudno, gdje bih bio da moja majka nije radila kao medicinska sestra, a da otac nije u proljeće ho-

dao bez šala? Gdje bih bio? Baš čudno, gdje bih bio da nije bilo moje majke i mojeg oca? Čudno, baš čudno, gdje bih bio da me nije bilo? Ne znam, to ne znam, ne znam! Ali točno znam da kad ne bi bilo mojeg oca i majke, onda bih do svoje tridesete godine bio već u zatvoru, točno znam, u to ne sumnjam, da!

ONA: Baš čudno, a da na svijetu nema mene, gdje bih bila? U kojem mjestu? Možda u ovom istom? Možda tamo gdje i svi kojih nije bilo na svijetu? Možda među onima koji se još nisu pojavili? Među onima koji još nisu udisali kisik, koji nisu vrijeđali roditelje, koji nisu radili abortuse, nisu sudjelovali u prosvjednim akcijama i nisu hulili na Boga. Možda bih tamo bila sretna, tamo gdje nema gladi za kisikom, tamo gdje vodu, običnu slatku vodu, još ne prodaju u plastičnim kanistrima? Tamo gdje na nebu ne visi sivi aerosolni oblak? Gdje se ne otapa vječni led i gdje ne gore tresetišta ispunjavajući dimom pluća stanovnika gradova, pluća koja je Bog stvorio zato da koriste kisik.

2. kuplet

ON: I ako piše: po plodovima ćete prepoznati drvo, što onda mogu reći o drvu po imenu Bog?...

ONA: I ako piše: kržljivo drvo donosi kržljave plodove, onda to znači?

ON: Ja sam plod toga drva, prema meni će suditi je li drvo kržljivo ili nije?

ONA: To znači da će suditi prema drvu i njegovim plodovima.

ON: Pogledajte me, pogledajte me, ja sam plod nebeskog drveta.

ONA: Divno drvo daje i divne plodove.

ON: Jučer sam, upravo jučer, bio u gostima i s jednom djevojkom radio, da kažem što?

ONA: A drvo po imenu Bog je divno.

ON: Ja sam plod, po meni se prepoznaje drvo. A slabo drvo ima slabe plodove.

ONA: Znači da su i plodovi koje donosi to drvo divni sami po sebi.

ON: Znači da takav plod kao ja ima isto drvo – prosudite po plodovima.

ONA: A plodovi sadrže kisik, ali ne ovaj kisik – O₂, kojim se pune boce ronilaca, nego kisik o kojemu se danas govorilo cijelu večer.

ON: Dakle, imam lošeg, vrlo lošeg Boga. Ako sam plod drveta, onda će o njemu suditi po meni.

ONA: Kisik bez kojega ni jedan andeo nebeski, ni jedan svetac iz Gospodova okruženja neće napraviti ni korak.

ON: Zato je sve što mogu reći o njemu ovo: zaboga, oprost, ne lišavaj me mogućnosti disanja, a to što već imam astmu, neka je voda nosi.

ONA: Ali samo taj kisik udišu sva bića u svemiru.

ON: Samo da do kraja ne presijeku kisik, eto to molim, u tome je smisao,

ONA: Samo zbog tog kisika smišljen je cijeli taj složeni i proturječni zemaljski život.

ON: Smisao je u tome da se čak i poslije smrti udiše kisik, a ne to govno koje sam nedavno udisao u pašoškom odjelu mojeg rajona.

ONA: Po drvu sudite o plodovima njegovim. Amen.

Živjela jednom djevojka Saša. Rođena je sedamdesetih godina dvadesetog stoljeća u velikom gradu. Išla je u školu, potom na fakultet i onda se udala za voljenog čovjeka. I došlo je dvadeset prvo stoljeće. Živio jednom mladić Aleksandar. Roden je sedamdesetih godina dvadesetog stoljeća u velikom gradu. Išao je u školu, potom na fakultet i nije osnovao obitelj. I došlo je dvadeset prvo stoljeće. To su Saša i Saša, ljudi trećeg tisućljeća. Zapamtite ih takve kakvi jesu. To je cijeli naraštaj. Zapamtite ih kao staru fotografiju. Taj naraštaj na čije glave negdje u hladnom svemiru velikom brzinom leti golemi meteorit.

1 Tijesto punjeno mesnim nadjevom, nap. I. L.

2 Ime brzog vlaka Moskva – Lenjingrad (Sankt-Peterburg), nap. I. L.

Nap. ur. Hrvatski prijevod *Kisika* raden je prema izvornoj ruskoj verziji teksta, objavljenoj 2003. u moskovskom časopisu Nove redakcija, te na web stranicama Ivana Viripajeva. Autorizirana engleska verzija teksta, objavljena 2006. u bostonskom časopisu Theater, doživjela je manje promjene, "prepisane" iz prizvedbenog uprizorenja *Kisika* u produkciji Teatra.doc. U tu je verziju, naime, uveden i lik DJ-a (igrao ga je sam Viripajev). Uvodna napomena kaže kako se drama događa na malom plesnom podiju s kućicom za DJ-a te započinje s njegovom replikom: "Hvala vam što se došli. Danas ćemo čuti deset originalnih snimaka s našeg novog albuma *Kisik – Deset zapovijedi*. Krećemo: prva snimka, *Ples!*" U nastavku drame DJ izgovara naslove pojedinih prizora ("Snimka broj dva: Saša voli Sašu" i sl.), te tekst s početka i kraja završnog, desetog prizora (u engleskoj verziji je ostao bez naslova), za koji u izvorniku nije naznačeno lice koje ga izgovara.